

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 "
Negyedévre	1 "

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek,
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés” szerkesztőségnek Gyulafehérvárra a
várhoz küldendők.

Beszéd.

*Melytől Fűspök ur ő Nagyméltósága az idei Statusgyű-
lést megnyitotta.*

Mélyen tisztelt Statusgyűlés !

Már egy éve volt szerencsém az 1888-ki nevezetes statusgyűlést megnyitni, mely a lelkeszi congrua feljavítása iránti nemestörekvés és határozatával, valamint a sz.-udvarhelyi és brassói róm. kath. gymnasiumok újra építése iránti szives gondoskodása által maradandó becsü emléket állított magának az erdélyi püspöki megye történetében.

Megelégedéssel tekintek vissza a lelkesedésre, mely ezen határozatok hozatalában kath. szívhez méltó módon érvényesült és reményt meritek belőle, hogy hasonló lelkes törekvés nyilvánuland a most megnyitandó statusgyűlésben is kulturális intézményeink további fejlesztésében Isten dicsőségére, anyaszentegyházunk és hazánk előmenetelére.

A jelen statusgyűlés hat évi időtartamra megejtett választás alapján jött össze, és ha örömmel konstatálhatom azt, hogy a mult évi statusgyűlési tagok legtöbbje iránt a kath. választók bizalma ismételten fordult, én is azon szerencsében részesülök ma, hogy őket, az ujabban választottakkal együtt itt a gyűlés színe előtt melegen üdvözölhetem: nem tehetem Uraim, hogy fájdalommal ne emlékezzem meg azokról, kiket körünkben a halál rideg keze kiragadott, Künle Józsefet sepsiszentgyörgyi főgondnok választott képviselőt, ki statusgyűlési tanácskozásainkban mindig élénk részt vett — és Bély Ger-

gely álladalmi belső titkos tanácsos urat, ki mindenkor hithű őseinek vallási buzgóságát teljes életében egész odaadással folytatván, példányképül szolgált a kath. híveknek és bizonyára méltó, hogy emléke közöttünk mindenkor áldott legyen.

A hála és kiváló tiszteletnek hódolok, midőn egy minket közelebből érdeklő kedves eseményről megemlékezem. Dr. Haynald Lajos bibornok kalocsai érsek ur ő Eminentiája, huszonöt év előtt volt kedves püspökünk, most jeles metropolitánk, folyó évi október 15-én fogja áldozárságának ötven éves jubileumát megünnepelni. Megtettem az intézkedést, hogy ezen reánk nézve is emlékezetes nap egyházilag méltóan megünnepeltessék és módot nyújtottam kedves híveimnek, hogy egy már megrendelt díszes albumhoz a hozzácsatolandó üdvözlő telirathoz szives névaláírásaikkal járuljanak és örömmel mondhatom, hogy az aláírások oly nagy tömegben érkeznek be az erdélyi püspöki megyének minden plébániájából, mely minden ékes szóló dicsbeszédnél fényesebben és meghatóbban tanuskodik azon nagy szeretet és tiszteletről, mely a hívek kebelében most is él a nagy férfi iránt, ki az 1852—1864-iki időszakban az erdélyi püspöki megyének nagy tevékenységű buzgó apostola és örök hálával említendő jótévője volt, ki a metropolitai szék magaslatáról is atyai szeretettel emlékezik az erdélyi hívekről, kiknek kebelében éreznél maradandóbb emléket állított magának.

És most t. statusgyűlés hozzá foghatunk azelőnkbe adandó ügyek tárgyalásához. Szívből óhajtottam volna statusunk nagyérde-

mű világi elnökét: r. Jósika Lajos belső titkos tanácsos urat körünkben tisztelni, ki nek bölcsesége és ügyszeretete tanácskozásainkat mindig szerencsés eredményre vezette, azonban gyengélkedése ő Nagyméltóságát a világi elnöki szék elfoglalásában akadályozván azon hő óhajtasomnak adok imaszzerű kifejezést, vajha az isteni gondviselés ő nagyméltóságát számunkra egészségben megtartaná.

Istennek szent kegyelmét és áldását kívánom tanácskozásainkra és az ideai statusgyűlést ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

A Statusgyűlés.

Az erd. róm. kath. status közgyűlése Kolozsvárt, f. szeptember hó 23-án délután 4 órakor előértekezletet tartott, a melyet hilibi Gál János nyug. kuriai bíró mint korelnök nyitott meg. Az előértekezlet tárgyát a közgyűlés sorrendjének megállapítása képezte, a mire nézve határoztatik, hogy az igazgató-tanács jelentésének sorrendje megtartatik. Az igazgató-tanács jelentése kinyomatván és a tagok között előre szétosztatván az felolvasottnak tekintetik. Az előértekezlet fél 7 órakor ért véget.

I. Ülés.

Szeptember 24-én 9 órakor a kolozsvári főtemplomban Püspök ur ő Nagyméltósága által celebrált istentisztelet után a lyceum dísztermében összegyűlt tagok hilibi Gál János korelnök indítványára Jung-Cseke Lajos elnöklété alatt Pótsa Józsefet és Györffy Gyulát küldik ki, hogy Püspök ur ő Nmltségát a gyűlésbe meghívják. Kevés idő múlva Pótsa főispán jelenti, hogy ő Nmltsága nemokára itt leend, ki is a midőn megérkezett a jelenvoltak által lelkes éljenzésekkel üdvözlötett, a melyek között elnöki székét elfoglalva azon beszéddel nyitotta meg a gyűlést, a melyet lapunk élén közlünk.

A nagy figyelemmel hallgatott és lelkes éljenzéssel fogadott beszéd után Püspök ur ő Nagyméltósága a gyűlés megalakulása végett egy igazoló bizottság kiküldését javasolja, a melynek tagjaul ajánlja Seethal Ferenc elnöklété alatt Jung-Cseke Lajost, Murányi Kálmánt, Török Antalt és Kremiczky Amandot. A kiküldött igazoló bizottság hivatalában eljárva annak nevében Seethal elnök tesz jelentést, a mely szerint az ideai statusgyűlésre meghívott 63 egyházi és 143 világi tag; megjelent egyházi 44, világi 69, összesen 113. A fehérvári esperesi kerületből világi képviselőül Teleky József és Aczél Béla jelentettek be: de több gyulafehérvári katolikus világi kérés adott be a statusgyűléshez a választás megsemmisítése végett, mint a melyhez ők nem hívtak meg. A kérés az igazoló bizottságnak adatott ki, és az a választást megsemmisítendőnek véleményezi, mert a dolog vizsgálásánál kitént, hogy a választási szabályzat egyik pontjának sem tette

— A gyűlés az igazoló bizottság jelentését tudomásul véve

és a szerint megalakulva, Dr. Györffy Gyula indítványt tesz, hogy mivel a világi elnök nincs jelen a gyűlésen, helyét foglalja el az alelnök, a mi meg is történik.

— Püspök ur ő Nagyméltósága indítványa folytán a gyűlés egyházi jegyzőül Veszely Károly prépostot, világi jegyzőül pedig Dr. Finály Henrik egyet. tanárt a status eddigi fardhatatlanul lelkesen munkás jegyzőit kiáltja ki.

— Gál János zajos lelkesültséggel fogadott indítványa következtében elhatároztatik, hogy a gyűlés a Pápa ő Szentsége iránt telegramm útján hódolatát fejezi ki. A latin nyelven szerkesztett üdvözlő iratot Püspök ur ő Nagyméltósága a gyűlésen felolvassa, a mely azt helyeslő tudomásul veszi. Szövegét lapunk más helyén közöljük.

— Ugyanek Gál János indítványt tesz arra nézve is, hogy mivel Haynald Lajos kalocsei bíboros érsek egykori erdélyi püspök, jelenleg pedig metropolitánk ez idei október hónapban fogja papságának 50 éves jubileumát ülni, noha Kegyelmes Püspök urunk már megtette intézkedéseit az egyházmegyére nézve, de mégis a status is mint ilyen fejezze ki hódolatát Ő Eminenciájára iránt egy üdvözlő feliratban. Az indítvány megfelelő lelkesültséggel fogadtatik és az üdvözlő felirat elkészítésével a jegyzők biztatnak meg.

— Ugron Gábor indítványt tesz, hogy időnyeres végett egy hat tagú állandó igazoló bizottság nevezessék ki, a mely előleg és a gyűlés folyama alatt is végezheti az igazolást. Az indítvány Seethal és Ugron észrevételeik után elfogadtatik és ezen bizottság is a többi állandó bizottságokkal egyszerre fog kinevezetni.

— Következik a 15-ös bizottság jelentése az igazgató-tanács ez évi jelentéséről, a melyet a bizottság előadója Dr. Mohay Sándor olvas fel, a ki bevezetéseknél, a bizottság nevében meleg szavakban fejezi ki az elhalt szentkatolnai Kúnle József kir. tanácsos mint a bizottság elnöke iránti részvétet.

Az igazgatótanács személyi ügyei.

1. Az igazgató-tanács tagjainak egyharmada fennálló szabályaink értelmében kilépendő lévén, a múlt évben megválasztott új igazgató tanácsosok, ugymint Müller Ede brassói apát-plébános és Györffy Gyula ügyvéd és országgyűlési képviselő a hivatalos esküt letévén, az igazgató-tanács az 1888—89. évre következő névsor szerint alakult meg: Egyházi elnök nagyméltósága és főtisztelendő Lónhart Ferenc erdélyi püspök ur, világi elnök nagyméltósága br. Jósika Lajos val. belső titkos tanácsos ur, alelnök mélt. Züllich István ur. — Igazgató-tanácsosok választási sorrend szerint voltak: a) az egyházi rendből Bálint Károly, Kovács Ferenc, dr. Éltes Károly, Veszely Károly, Fábán Sándor, dr. Barts Ferenc, Gergely Ignác és Möller Ede; b) a világi rendből: Novák Ferenc, dr. Finály Henrik, Cseh Lajos, Mikó Bálint, Züllich István, gróf Haller Jenő, Béli Gergely, Pótsa József, br. Jósika Sámuel, Dorgó Albert, gr. Eszterházi János, dr. Groisz Gusztáv, Ugron Gábor, dr. Györffy Gyula, dr. Csiki Viktor és br. Szentkereszt György, előadó Bíró Béla, tiszt. előadó dr. Farkas Lajos, titkár Szentkirályi Kálmán, tiszteletb. titkár dr. Szamosi János.

Ezen névsor azonban nem maradt érintetlenül, a meny nyiben 1889. évi január 6-ikán nagyméltósága Béli Gergely urat, az igazgató-tanács ezen kitűnő és tevékeny tagját a kérlelhetlen halál a működés teréről kiragadta, minden ne-

mes kebelben a mély gyász érzetét, s minden jök őszinte részvétét keltvén föl. Igazgató-tanácsunk nem is késett fájdalmas részvétének jegyzőkönyvi kifejezést adni, a nagyérdemű halott emlékét megörökíteni, s ezen kegyeletes tényről az elhunyt özvegyét is átiratilag értesíteni.

2. Az igazgató-tanács tagjai sorából a jelen évben kilépnek: a) az egyházi rendből Bálint Károly és Kovács Ferenc; b) a világi rendből Novák Ferenc, dr. Finaly Henrik, Cseh Lajos, Mikó Bálint, Züllich István és gr. Haller Jenő, mint kiknek három éves mandátuma lejárt és ennek folytatás választandó lesz két egyházi és hat világi igazgató-tanácos, három évi időtartamra, s az elhunyt Beldi Gergely helyett egy világi igazgató-tanácos egy évi időtartamra.

3. Az 1887-iki statusgyűlés jegyzőkönyve 32 pontja szerint az igazgató-tanácsi alelnök választása megejtetvén, püspök ur ő nagyméltósága Züllich István igazgató-tanácos urat alelnöknek igazgató-tanácosossága időtartamára megválasztottnak nyilvánította. Minthogy a főnebbiek szerint ezen időtartam lejárt, a statusgyűlés egyik feladata leend ezen állást jelen alkalommal betölteni, önkényt értetődvén, hogy alelnöknek esakis oly egyén választható, ki az igazgató-tanácsnak már tagja, miért első sorban az igazgató-tanács kiegészítése lesz eszközözendő, s csak azután és ezek sorából az alelnök megválasztandó.

— A 15-ös bizottság idevonatkozó véleménye.

„A) Az igazgatótanácsai jelentésnek a személyi ügyekre vonatkozó I. pontját tudomásvételre ajánljuk s indítványozzuk, hogy a megüritült igazgató tanácsosi állások szabályszerű választás útján töltsenek be.

Tekintettel azonban arra, hogy az igazgatótanács teendőinek oroszánrészét a status uradalmainak gazdasági kérdései feletti intézkedések képezik, figyelmébe kell ajánlannunk a m. tisztelt statusgyűlésnek, hogy az igazgatótanácsosi állások betöltésénél ohajtandó volna főleg oly egyénekre lenni tekintettel, kik gyakorlati gazdasági ismereteiket és jártasságukat az uradalom gazdasági ügyeinek megítélésénél előnyösen érvényesíthetnék.“

— Az igazgatótanácsosok választása délután 5—7 leend, az alelnök választás pedig holnap. A szavazatszedő bizottságba kiküldetnek Bálint Károly elnökle alatt Murányi Kálmán, Toroczky Sándor, Betegh Ferenc, Soo Károly és Dr. Bánffy Zsigmond.

— „Az igazgató tanács ügykezelésében az ügyforgalom folytonosan emelkedő lépést tart ugyanmilyra, hogy míg 1887-ben az igazgatótanácsai ügyszám 2238 volt, 1888-ban már 2540-re emelkedett, s most, midőn ezen jelentésünket betérjesztjük, tehát az 1889. év harmadik évnegyedének vége felé a 2000-et már jóval meghaladta.

A szőnyegre kerülő igen fontos ügyek legnagyobb részét előbb szakbizottságok által tárgyalattak, s azután ülésben döntettek el, esakis igazgató-tanácsi határozaton alapuló kisebb ügyek, vagy végrehajtási, kiegészítési stb. ágak intéztettek el. nökiileg.

Eltelkintve a gyakori bizottsági tárgyalásoktól, melyek nagymérvben hatottak az előterjesztett ügyek beható és alapos tanulmányozására, s így kellően megfontolt határozatok hozatalára, tartottunk a lefolyt évben 12 rendes és 1 rendkívüli ülést.“

— A 15-ös bizottság jelentése.

B) A jelentésnek az ügykezelésről szóló II-ik pontját tudomásvételre ajánljuk.

— Kremnitzky Ámánd felszólal, hogy a szeben-fogarasi esperes-kerület legutóbbi gyűlésén azon ohajának adott kifejezést, hogy az igazgató-tanács jelentései, a status-gyűlés jegyzőkönyvei s más hivatalos kiadványai mint nagyon fontos és közérdekű okmányok minden plebania könyvtárának küldeszenek meg ingyen, vagy pedig megfelelő árban.

— Ugron Gábor nem fogadja el ezen indítványt, mert a közgyűlési iratokat nem lehet mindenkinek megküldeni s a határt sem lehet megszabni, hogy a megküldés hol végződjék. A küldöttek odahaza magyarázzák meg küldőiknek az itt történeteket. — Kremniczky ismételt felszólalása daczára az indítvány mint fölösleges, elvetetik.

— Berzeneczey István kérdést tesz aziránt, hogy a megválasztott igazgató-tanácosok megjelennek-e szorgalmasan a gyűléseken.

— Bíró Béla előadó kijelenti, hogy ezt fölösleges kérdeni mert erre vonatkozólag a gyakorlat és az eddigi statusgyűlések már feleltek. Különbösen soha szorgalmasabbak nem voltak az igazgatótanácsosok a gyűléseken való megjelenésben, mint most. De most nem is szükséges, hogy mindenkor mindenki ott legyen, mert most szakgyűlések tartatnak, a melyek a szakbeliek által mindig látogatottak voltak.

— Berzeneczey örömmel nyugszik meg az előadó felvilágosításán, mert ő odaki a vidéken úgy tudta, hogy többen nem jártak a gyűlésekre.

— Tárgyalás alá vétetik az igazgató tanács jelentésének III pontja az igazgató-tanács és uradalmi tisztviselők fegyelmi szabályzatáról. Mint minden fegyelmi szabályzat, úgy ez is csak bizonyos körre levén szorítva, fölöslegesnek tartom azt szöveg szerint közölni, de nem megjegyezni azt, hogy a szabályzat tárgyalása a szakférfiaknak igen értékes hozzászólásokra adott alkalmat. A címre vonatkozó hosszas grammatizálástól eltekintve, a mi ily nagy testületben rendszeren meddő szokott lenni, de a mit Bíró Béla előadó ajánlatának elfogadásával mégis sikerült megoldani, igen érdekes vitát idézett elő Simai Gergelynek azon indítványa, hogy a fegyelmi vétségekről szóló pontba vétsékek fel a hivatalos titkok közlése és a zsarolás ténye is, a mihez Dr. Mohay előadó némi észrevételek tétele után hajlandó hozzájárulni.

— Dr. Török Albert ellene van az indítványnak, mert a részletezés könnyen fogalomzavart idézhet elő.

— Dr. Györfy Gy. esatlakozik előtte szóló felfogásához, ő is ellene van az indítványnak.

— Ugron G. megjegyzi, hogy a hol a bíróság nem büntetett, ott azért még lehet fegyelmi uton sujtani a vétkeket és azért kéri Simai indítványának az elfogadását.

— Dr. Török A. megjegyzi, hogy ha a fegyelmi vétségeket taxativ fel akarjuk sorolni, annak soha vége-hossza nem lesz.

— Dr. Molnár Antal szerint az indítvány nem taxativ, hanem exemplativ felsorolást czélol, hogy minél több példa hozassék fel.

— Dr. Györfy Gyula ezáfolja az ellenérveket, védi a saját álláspontját.

— Züllich István alelnök ajánlatára elfogadtatik Simai indítványa.

— Gál János a fegyelmi processusra egy generalis terminus megállapítását ajánlja, de Mohay közbeszólására indítványa mellőztetik.

— Tamási Sándor erős kritikát mond az egész szabályzat felett; ő ugy találja, hogy az az ügyvédi és törvényhatósági fegyelmi szabályzatokból van összetakolva; indítványozza, hogy hagyassék ki belőle a végtárgyalási eljárás, mert az kétszeres költséggel jár és későre vezet ezélhoz s ugy sincs a statusnak executiv hatalma; a törvényhatósági fegyelmi szabályzat szerint jól lehet el járni.

— Dr. Mohay nem akar a szóbeliség és írásbeliség vitá-sába bele menni, de utal arra, hogy ma összes intézményeinkben mindenütt a közvetlenség elve lép előtérbe s a végtárgyalás is erre van alapítva, azért hatalmas érvekkel az indítvány ellen van.

— Züllieh alelnök megjegyzi, hogy a szabályzat ad jogot az elnöknek a kisebb dolgokban eljárni.

— Br. Szentkereszty Zsigmond és Mohay ismételt felszólása után Tamási indítványa mellőztetik.

— Tamási S. kéri a szabályzatba felvételni, hogy ha a függesztett hivatalnok ártatlannak bizonyul és visszahelyeztetik, visszatartott fizetése és eljárási költségei visszatértes-senek.

— Dr. Mohay S. fülöslegesnek tartja a módosítást, mert a szabályzat egyik §-a intézkedik az ártatlannak bizonyult tisztviselővel való elbánásról.

— Egyebekben mindenben az igazgatótanács és a 15-ös bizottság javaslata fogadtatik el.

— Tárgyalás alá vétetik az igazgató-tanács jelentésének IV. pontja a lelkészi congrua felemelése ügyében tett intézkedésekről a mint következők.

A lelkészi congrua felemelése ügyében tett intézkedések.

Ezen az erdélyi egyházmegye történelmében kiváló helyet elfoglalandó s a lelki élet nagyobb lendületével is szorosán összefüggő, de nem könnyű megoldású kérdésben a mult statusgyűlés jegyzőkönyve VIII. 4. 5. és 6. pontjai alatt foglalt határozatokhoz képest további lépéseket tettünk. Nevezetesen

a) kimondatván, hogy a lelkészi javadalmak összeírása revisio alá veendő, e tekintetben célszerűnek tartottuk minden esperes kerületben egy az illetékes főesperes, az illető hitközség fő- vagy algondnoka és az espereskerület egyik, püspök ur ő nagyméltósága által megbízandó, statusgyűlési világi képviselőjéből álló három tagu bizottságot kiküldeni, mely az összeírasi munkálatokat felülvizsgálat alá vegye és a hiteles adatok alapján véglegesen megállapítandó jövedelmi összegeket a tagok neveinek aláírásával hitelesítse, egyben fölkérvén püspök ur ő nagyméltóságát, hogy ezen bizottságot esperes kerületenkint megalakítani, azokat működésük sietős megkezdésére utasítani és a fölterjesztendő munkálatokat az igazgatótanácshoz átteni méltóztassék.

b) A congrua felemelése ezéjából létesítendő alap egyik jövedelmi forrása gyanánt a hivek megadóztatása is igénybe veendő levén, arra nézve, hogy ezen megadóztatás minő módozattal és mily mérvben történjék, javaslattételre az igazgatótanács kebeléből bizottságot alakítottunk. Ezen bizottság a nehéz kérdéssel foglalkozván, mielőtt érdemleges javaslatát

megtenné, bizonyos elvi álláspontok tisztázását és némely előzetes kérdések megfejtését tartotta szükségesnek s ezekre vonatkozólag a következő jelentést tette:

Méltóságos Igazgatótanács!

Az 1888. évi szeptember hó 24-én tartott Státusgyűlés jegyzőkönyvének VIII—4 pontja alatt foglalt határozatával az Igazgatótanács azon megbízást kapta, hogy a lelkészi javadalom (congrua) korszerű feljavítása eszközlése végett javaslatot terjesztene elé aziránt is: mily módon és minő irányban vétessek igénybe a hivek megadóztatása.

A mélt. Igazgatótanács f. év február hó 3-kán tartott ülésében hozott határozatával a javaslat elkészítését tisztelettel alólírottakra bizván, van szerencsénk ebbeli véleményünket a következőkben előterjeszteni:

A lelkészi javadalom kérdésének megoldása tekinthető volna ugyan egészen külön álló feladatnak s lehetne az erre alkalmas módok megállapításánál is egyebektől eltekintve csak erre szorítkozni. Ámde, ha mégis azt akarjuk, a mint hogy kell ezt akarnunk, hogy e rendezés egyházmegyei életünk egészében szerves módon és az állandóságra való kilátással történjék, szükséges az egyházi közélet azon más alaptényezőivel is számolnunk, a melyek a lelkészi működés sikeres voltát nem kevésbbé mint a javadalmazás feltételezik. Hogy igénybe vehető-e egyáltalában, vagy milyen mértékben valamely hitközség ereje a lelkészi javadalom feljavításánál, ezt csak akkor mondhatjuk meg, ha tudjuk, hogy ama község a templom és iskola, a kántor és tanító fentartási költségéhez milyen módon járul. Szükséges ez pedig annál inkább, mivel egyházmegyénk egész és részleges életének történeti előzményei sok tekintetben elütnek katolikus anyaszentegyházunknak más államokban lefolyt történeti alakulásától.

A mostoha politikai és felekezeti viszonyok hitéletünk egységes fejlődését nem egyszer akadályozták, okozták pedig különösen azon szakadozottságot és magáramaradást, a mit egyházmegyénk hitközségei helyzetében meg ma is találhatni. A vallásos és népies műveltség összhangozatos lüktetése és előhaladása helyett lépten-nyomon ellentételekkel találkozunk. A bőségesen javadalmazott hitközségi lelkészi szolgálat közvetlen szomszédjában ott van a szegény község még szegényebb papja és temploma; az iskoláról, az egyház leányának árvaságáról nem is szólva. Hiányzik egyházmegyénk hiteinek kebléből a szolidaritás érzete; a hitbeli társ elhagyatottsága és lassankénti elzárkózása nem kelti fel a segélyre sietés köteletségérzetét. Még népünk előkelő osztályai is azt hiszik, hogy a hitélet fentartására elég egy papnak jelenléte és hogy alapítványaink elég busás jövedelmet adnak az anyagi szükségletek fedezésére. Nem látják és pedig már közel husz évi közzététel után se, hogy költségvetéseink mily visszás arányban vannak a kielégítésért kiáltó szükségletekkel szemben.

Tiszteletben tartandók a szerzett jogok, az alapítók inteneziói és helyi speczialis érdekek. De nem szabad mégis azon kirívó ellentétnek ott maradnia, a mire fennebb rámutattunk. Kell, hogy a hitbeli közösséggel járó kölcsönös köteletségérzete mindenikünket áthasson, hogy a módosabb és erősebb a szegénynyel, a műveltebb az elmaradottal Isten adományát megossza, mert különben a keresztény szeretet szánkban kérkedés, a vallásos buzgóság emlegetése és követelése az egyház szolgálai és hivel szemben nem jelent egyebet, mint mástól azt követelni, a mit az illető maga megtenni

nem akar. Nem lehet kétség a felől, hogy egyházmegyénkben a közteherviselés aránytalansága praeponderal, hogy ezt kiegyenlíteni a legstürgebb feladatok közé kell soroznunk és hogy a megoldási mód a kötelességek solidaritásának kérdése.

A Statusgyűléstől kapott és fennebb tisztelettel említett nagy horderejű megbízás teljesíthetése felé vezető uton az első lépés szerény nézetünk szerint említfogva: a személyi és dologi szükségletek és a fedezetül szolgáló anyagi források lelkiismeretes és pontos kimutatása. A mely alapon azután sikerülhet egy oly adó-kulesnak is kikeresése, melynek segítségével a közteher az egyesek között egyenletesen elosztható lesz.

Ezek szerint tiszteletteljes indítványunk egyelőre csak odáig terjedne: intézessék az egyes hírközségekhez kérdések alakjában fogalmazott felszólítás az iránt: mily állapotban van a vallási és köznevelést eszközölő szolgálat, név szerint:

1. Van-e lelkész, kántor és tanító?
2. Minő javadalmazásokba részesülnek ezek?
3. Van-e templom és iskola? és
4. milyen állapotban vannak?
5. Milyen forrásokból történik ezeknek fenntartása, illetőleg javadalmazása? és

6. mely rendes évi költségvetés szerint?

Ezen kívül kérdés intézendő:

7. a község lélekszáma? és

8. a politikai értelemben vett község törzsvagyona, esetleg évi adója, valamint a magán-vagyonosság és kereseti módok felől.

Jól tudjuk, méltóságos Igazgatótanács, hogy mindezeknek keresztül vitele hosszabb időt és fáradságos munkát fog igényelni és még az is lehetséges, hogy helyi érdekek és a közteher vállalástól való idegenkedés nem egy akadályt görditend utunkba; de mindezekkel előbb-utóbb csak meg kell egyszer küzdeni. Mert az önállóság és szabadságnak is meg van a maga bére, a mit más, mint az ama javakat élvezők, soha többé nem fog már elvállalni.

Fogadja méltóságos igazgató-tanács kiváló tiszteletünk kifejezését, melylyel maradtunk: Kolozsvárt, 1889. június hó 26-án alázasatos szolgálai: dr. Farkas Lajos, s. k., Bíró Béla, s. k. előadó; Szentkirályi Kálmán, s. k., titkár.

Ezen jelentést f. é. július 13-án tartott ülésünkben tárgyalván, magunk is meggyőződünk arról, hogy a fölvetett kérdések előzetes tisztázása mindenestre eszközözendő, minek folytán a jelentést azon fölkéréssel tettük át erdélyi püspök ur ő nagyméltóságához, hogy az 1—8 pont alatt jelzett adatokat a kerületi esperes urak útján beszereznék s azokat a munkálat tovább folytathatása végett igazgatótanácsunkhoz juttatni méltóztassék.

Mihelyest az adatok, melyek a dolog természetében és a munka terjedelmében rejlő okok miatt még nem állítottak össze, megérkeznek, a javaslat kidolgozását folytatni s a megadózási tervet Isten segítségével egy közelebbi statusgyűlésben be fogjuk mutatni. Végül:

c) A főnebb hivatolt jegyzőkönyvi pont alatt az is elhatározott, hogy egy kérelem intézessék ő cs. és apost. kir. Felségéhez, mint legfőbb védurhoz, melyben fölfejtve annak szükségessége, hogy az erdélyi püspöki megyében a lelkészi congrua ügye a püspöki megye autonómikus állásához

mértén önállóan rendeztessék és hogy ez idő szerint a megye vallásalapja az erre szükséges módot nem bírja nyújtani, vételessék igénybe ő Felsége segélye, különös kiemelésével annak, hogy azon plébániákban, melyek a kincstár kegyurasága alatt állanak, a javadalom kellő feljavítása tulajdonképen a kincstárt illeti, kéressék föl ő Felsége, hogy ezen plébániák javadalmának fölemelését a kir. kincstárnál legkegyelmesebben elrendelni méltóztassék.

Ezen kérvény szövegét a jelzett irányban és értelemben megkészítve, azt hivatalos alakban kiállítottuk s ő Felsége legmagasabb színe elé fölterjesztettük. Méltóztassék a mélyen tisztelt statusgyűlés eljárásunkat jóváhagyó tudomásul venni.

— Olvassatik Püspök Ur Ő Nagyméltóságának a következő átirata. Az erdélyi püspökmegyei Méltóságos Igazgatótanácsnak Kolozsvárt. Az erdélyi róm. kath. plébániák múlt 1888. évi jövedelmi összeírását a Méltóságos Igazgatótanácsnak folyó évi február hó 3-án 2320. ex 1888 szám alatt kelt becses átiratában jelzett három tagu bizottságok által felülvizsgáltatván és hitelesítettván az évi lelkészi jövedelmekről készített rovatos kimutatást van szerencsém a Méltóságos Igazgatótanácshoz a következő tiszteletteljes észrevételek kíséretében átteni:

1) a vallásalaphól eddig segélyt élvezett lelkészek congruájának revisiója alkalmából mindenk előtt kimondandó, hogy a vallás alap segélyének esetleges megszüntetése az egyházmegyei hatóságnak a lelkészek kinevezése iránt jelenleg fennálló kinevezési jogát nem változtatja meg.

2) a congrua revisiójánál tekintettel kell lenni a leányegyházakkal összekötött plébániákra és minthogy a lelkészek az általuk most tényleg élvezett jövedelemre nevezettek ki méltányossági tekintetből elvképen megállapítandó, hogy az ilyeneknek a vallásalaphól járó congruája reducaltatik, hogy 800 ft évi fizetésük maradjon.

3) a lelkészi jövedelmek megváltoztatásához a kanonjog szabályai szerint a Főtudó káptalan meghallgatása lévén szükséges a statusgyűlés a fennebbi elvek kimondása mellett a püspökre bizná, hogy, a káptalan meghallgatásával és a Méltóságos Igazgató tanácsal egyetérte a Congrua revisióját ejtse meg és a szegényebb javadalmazású lelkészek segélyezését egyelőre a fedezeti alap erejeig a jövő 1890. év január 1-től kezdődőleg léptesse életbe.

4) Egy kimutatást azon plébániákról, melyeknek évi jövedelme a vallás alap segélyével a 600 frt meghaladja és egy kimutatást azokról, melyeknek évi jövedelme a 600 frtöt nem üti meg használat végett ide zárok.

6. A méltóságos Igazgató tanácsnak az önmegadózottatás tárgyában kelt folyó évi 1323. sz. alatti becses átiratára van szerencsém a Méltóságos Igazgató tanácsot tiszteletteljesen értesíteni, hogy abban bekívánt adatok a most esatolt kimutatásban elemi iskolák 1888-ik tanévi állapotáról nemsokára átküldendő kimutatás ban és az 1888-ik évre kiadott egyházmegyei névtárban megjelöltek. — Fogadja a Méltóságos Igazgató tanács őszinte tiszteletem nyilvánítását. — Piski, 1889-ki September 11-én. Lönhart Ferencz, m. p. erdélyi püspök.

— A 15-ös bizottság jelentése.

„D) A lelkészi congrua felemelésének kérdését illetőleg a jelentés IV. pontjában előterjesztettekből örömmel győződünk meg arról, hogy az igazgatótanács az ügy fontosságához

mért kellő buzgalommal fogott a congrua feljavítására ezéző intézkedések megtételéhez s a jelentés ezen pontjában foglaltakat erdélyi Püspök ő nagyméltóságának f. hó 11-ről 2961. sz. a. az igazgatótanáchoz intézett s ez által még nem tárgyal átíratával kapcsolatosan vettük tanácskozás alá.

Nézetünk szerint a congrua kérdésében való eljárásra nézve két egymással kapcsolatos főszempontnak kell irányadónak lennie, egyik az, hogy ott, hol a segély a legszükségesebb, ez lehető gyorsan következék be, a második pedig az, hogy a végleges rendezés annálkevésbé történhetik elhamarkodtan, mert ez számos, részben bonyolult kérdésekkel áll. van kapcsolatban, ezeknek jól megfontolt tekintetbe vétele nélkül az állandóság némi jellegével bíró intézkedés nem képzelhető.

Idejáru az, hogy nézetünk szerint, a hívek megadóztatásának ügye a kepe kérdésével oly összefüggésben áll, hogy a kepe megváltása vagy legalább rendezése nélkül a megadóztatás megnyugtató megoldása be nem következhetik.

Ugyanezért, a végett, hogy a congrua ügyének sikeres eredményre vezetése az intézkedésekben követendő rendszeresség által is előmozdítassék, a jövőkor követendő eljárás iránt a következőket indítványozzuk:

1.) A megadóztatás kérdése teljesen különítessék el a congrua feljavításának más forrásokból meríthető eszközeitől és bizassék meg az igazgatótanács, hogy a megadóztatást a kepe megváltása esetleg rendezésének ügyével kapcsolatosan vegye beható tanulmány alá, s ennek eredményéről annak idején jelentést tegyen.

2.) Ettől elkülönítetten vegye fontolóra a congrua feljavításának egyéb forrásait, a mult évi statusgyűlés határozatai alapján; vegye tárgyalás alá a püspök ur ő nagyméltóságának 2961—1889. számú átíratában foglaltakat, nevezetesen a lelkészek kinevezésének, a leányegyházakkal összekötött plébániák lelkészi bővebb javadalmazásnak, a káptalannak, a lelkészi jövedelmek megváltoztatása ügyében való meghallgatásának kérdésit is mindezekről a jövő évi statusgyűlés elé terjeszzen kimerítő indokolt jelentést.

3.) Addig is, míg a végleges rendezés ezen előfeltételei valóulásának, a szegényebb javadalmazásu lelkészek segélyezése ott, a hol az a legszükségesebbnek mutatkozik, egyelőre a most rendelkezésre álló s a mult évi bizottság által kijelölt források részbeni igénybevételével már a jövő 1890. évi január 1-től kezdődőleg életbeléptető volna.“

— Gál János a 15-ös bizottság indítványát nagyon generálisan tartja; vannak oly plébániáink, a hol a segély nagyon sürgős; különbség teendő a kinstári és más plébániák között; a kinstáriakra vonatkozólag felirat lenne küldendő a Kultusz miniszterhez, a melyben kifejtendő, hogy a mostani fizetések, még a mult században assignáltattak; kérjük meg a kultusz minisztert, hogy a finanszminiszter által akkora fizetést adasson ezen plébániák papjainak, mint a mekkorát mi a mult esztendőben interimalis minimalisnak meghatározunk, hogy így a plebanusok képesek legyenek kötelességüket teljesíteni.

— Püspök Ur ő Nmltsága előadja, hogy eddig mind a két nemű plébániáknak adott az általa felajánlott összegből, de nem úgy, mintha a pénzügy minisztert kötelessége alul felmentette volna; esakis a szükségesen akarván multhatlanul segíteni —

— Ugron G. a következő értelmű beszédet mondotta:

Azon nemes eselekedet, hogy mult évben főt. püsp. ur ő Nagyméltósága jelentékeny összeggel járult rosszul javadalmazott papjaink segélyezéséhez, ezen kérdés tárgyalását jelentékenyen megkönnyítette. Azt hiszem nyíltan beszélhetünk, mert ő Nagymélt. ez ügyben oly nagy érdeklődést tanúsított, hogy a nyílt és férfias szó nem bántja s szavaim nem vonatkozhatnak eljárásának kissebbitésére vagy homályba borítására.

Ezért egész őszintén fogok szólni. A kérdés két részből áll. Először a revisió kérdéséből, másodsor a csekély congrua javításából. A revisió kérdése halasztás nélkül végrehajtandó. Ennek van egy feltétele, melyet nem fogadhatok el. Ed. dig akként volt, hogy a mely község papja a közös alaplól congrua pótlásban részesült, az nem praesentált ő Nagyméltóságánál a kinevezés végett, hanem a pap a püspöki hatóság által neveztetett ki.

A mint megérttem, az czéloztatik a javaslatban, hogy ha meg is szűnik a congrua pótlása, a püspöki hatóság kinevezési joga mégis fentartassék. Ezt nem fogadhatom el. Mert a hol a pótlást adták, ott lépett életbe a kinevezés joga. Ebből következik, hogy a hol megszűnik a pótlás, ott az egyházközség azon jogához tér vissza, hogy lelkészét három egyúben kijelölhesse s a lelkész a püsp. hatóság által ezek közül neveztetik ki.

— Püspök ur ő Nmltsága a patronatusi jog feltételeit hangsúlyozva figyelmeztet, hogy nemcsak a vallás alaplól való lelkészi dotáció következtében estek el az illető községek a választástól, hanem azért is, mert templomukat, iskolájukat és plebániájukat nem képesek fentartani, s így a papok fizetésének a mellözésével is rászorulnak a vallás alapra.

— Ugron Gábor: E tény véleményemet nem változtatja meg. Ha önfeláldozást kívánunk a hitközség tagjaitól, kell, hogy ellenértékét kapjanak érte. S ha rendkívüli vagy esekély eszközzel el akarják érni azt, hogy minél több javadalmazásban részesíttessenek a lelkészek, ingert kell teremteni arra, hogy az egyházközség tagjai minél nagyobb áldozatkésziségre legyenek bírhatók. Hajlandók lesznek az áldozatkésziségre, ha tudják, hogy megnyerik érte lelkészek választásának jogát; ha ez nem adatik meg, nem lesznek hajlandók áldozni.

Természetes, hogy egyoldalulag senki sem döntheti el, hogy ha valamely egyházközség lelkésze pótlásban részesülni megszűnik, a község visszanyeri-e választói jogát vagy nem. A részletes viszonyok kiputatólása nem tartozik a közgyűlés elé; ezt az ig. tan. állapítja meg a káptalannal együtt. De hangsúlyozni kívánom, hogy ez az egyháziakat és világiakat egyformán érdekli ügy, melybe a világi elemnek egyenlő joggal kell befolyjni. S ha ezen álláspontra helyezkedem azt látom, hogy ezen ügynek rendezése több akadályba ütközik, mint az előre gondolható. Minden módozatot kész vagyok elfogadni, mely mellett ez ügyek megérlelődnek, de olyant nem, mely autonómias életünk jogkörét egy hajszálnival is megkissebbitné. Sokra vagyok képes azért, hogy egyházunk lelkészei jól legyenek javadalmazva, de tudom, hogy a hívek hitéletének is élénknek kell lennie.

A Congrua pótlásának kérdését illetőleg felmerül az a kérdés: miből? Se az ig. tanácsnak, se a közgyűlésnek jóindulata nem hiányzik a kérdés iránt.

Azon kérdés megoldására, miből? vannak kisebb és nagyobb szabású eszközök.

A kisebbek közé tartozik, hogy vizsgálat alá vettessék, mely alapítványaink vannak végrehajthatlan feltételekhez kötve s megtörténhetik, hogy oly alapítványokat találunk, melyeknek feltételei végre nem hajthatók s így más hasonló célokra fordíthatók.

Az anyagi eszközöket erre esekélyszerű módon megszerezni nem lehet. Csak egy módot látok jónak, mely az egész erdélyi kath. egyházra nézve rendkívüli kiható s nemesak az egyházi, hanem az iskolai téren is az anyagi eszközöket megszerezni képes. Ez a mód pedig az, hogy alakíttatnék egy földhitelintézet, melynek zálogleveleibe bele fektetették az egyház vagyonának egy része, minden alapítványi értékpapírja. Egyszer saját tőkénket fektetjük bele; másodsor szétosztva az egyházközségekben sok apró alapítvány van, melyek most ki vannak adva.

Fel kellene mondani, hogy 10 év alatt esendesen befolyjanak, s ezen intézet zálogleveleiben kell elhelyezni, így teljesen biztosak. Ezeket az összegeket az egyházközségekben most kiadják a falubeli tekintélyes és nem tekintélyes embereknek. Mi kor akamatot kérük, az illetők vonakodnak megadni s ha a plebános szeritja, összeütközésbe jön velök. Örökös vesződségök az, hogy krajezáronként felhajtassanak, s a vizsály örökös anyagát képezik ezek az összegek. De megtörténhetik, hogy vannak könnyelmű plebánosok s a pénz veszendőbe megy. Ha ezek felhajtának s a plebános ajánlatára teljes teleklönyvi biztosíték mellett kiadatnak, akkor a pénz visszakerül a községbe, a nélkül, hogy a plebánosnak kellene felhajtani ő csak a kölesön kieszközlésében járna közbe.

Ha továbbá az ország káptalanjait, főpapjait felszólítanók, hogy kath. pénzügyintézet alakíttatott, mely az erdélyi kath. pénzvagyont átalakította s örök időre biztosította, mert a földhitelintézet záloglevele biztosabb lesz, mint bármely állam kötvénye, nem hiszem, hogy ők e zálogleveleket saját érték vagyonuk helyezésére, ha nem is egészben, de legalább részben igénybe nem vennék.

Azt mondják sokan, hogy ez szokatlan. Francziországbán, Belgiumban az egyházi vagyonok nem egyszer kezeltettek oly módon, melyben az egyszerű kamatozásnál gyümölcsözőbben helyeztetnek el. Azon tőkével, melylyel ma birunk a záloglevelek többszörös kibocsátási joga mellett, egy állandó haszonvétel biztosíttatnék. Itt nem volna magán részvényes, a ki ebben osztozkodnék. A nyereséget iskoláink, egyházaink kapnák.

Nem kívánom, hogy a közgyűlés e nagyfontosságú ügyben most határozatot hozzon, hanem azt kérem, hogy megfontolás és illetékes javaslatlét végett utasítsa az ig. tan. hoz, mert a kérdés új és nagyméretű s egy közgyűlésben mérlegelni, elfogadni vagy elvetni nem lehet.

Nem mulasztom el a statusgyűlés figyelmét felhívni, hogy ha egy ily intézetünk van, módunkban lesz, hogy a kepe-megváltást végrehajtsuk saját erőnkkel. S itt kimondom, hogy e kérdésben minden halogatást bűnnek, vétségnek tartok nemesak a papok, hanem egyháznak ellen is. Utóbbi időkben azt tapasztaltuk, hogy Erdély bizonyos részeiben missziók alkottatnak más felekezetek által, hogy azokat az embereket, kik lelkök üdvösségeért nem akarnak áldozni, megtérítsék. E provocatio, mely több ponton támadt, nem

arra ingerel, hogy felekezeti viszálykodás terére lépjünk, hanem arra, hogy ügyeinket úgy rendezzük, mely mellett véget vehessünk azon ferde állapotnak, hogy a plebános függő legyen a hivatól s a hívek a szolgálmányok teljesítésére örök időkre kényszeríttessenek.

Ha a hívek egy pénztárnak lesznek adószai s a plebános innen veszi jövedelmét, függetlenm lett, akkor vezére lehet a nép lelki életének, mert hitvány bujtogatók a lelkész és a híveket nem képesek egymás ellenébe állítani. (Élénk helyeslés.) Akkor hiába állítják fel az ingyen lelkészkedő misziókat, mert papjaink semmit sem követelnek híveinktől s képesek lesznek ellentállani s ha okosan szerveztük egyházunkat, megmutatjuk azoknak, kik minket küzdelemre provocáltak, hogy nem mi bánjuk meg e harezot, hanem ők, kik minket erre a téré vittek. (Viharos éljenzés.)

Felszólalásomat oda concludálom, hogy 1. a közgyűlés válaszsor egy küldöttséget, mely a pénzügyminiszter ő nagyméltóságát kérje fel, hogy a kinstári plebániák javadalmazása az állam tekintélye érdekében is emeltessék kellő magasságra. 2. A congrua kérdése tétessék át tanulmányozás végett az ig. tanácshoz; 3. az ig. tanács szólíttassék fel, hogy a püsp. urral és a káptallal együtt érte vizsgáltassanak meg az ig. tan. és a káptalan kezelése alatti alapok, hogy ninesenek-e köztük olyanok, melyek a congrua pótlására észszerűbben használhatók fel; 4. Utasíttassék az ig. tan. hogy a státus érték vagyonának egy földhitelintézet keretében leendő kezelése iránt tegye meg tanulmányait s jövő évi statusgyűlésre adjon ez iránt véleményes jelentést.

— Bíró Bela előadja elmondja, hogy az igazgató tanács felírt ő Felségéhez, a melyben előadja, hogy a vesztgintézeti és kinstári plebániák felsegítéséhez — egyenkint 600 frtot számitva összesen — még 3000 frt kellene; a többire ugyanezen mérték szerint 9900 frt összesen mintegy 12000 frt kellene. — A congrua rendezés két részre osztandó; egyik, a mely szerint azonnal megkezdhető a rendezés, hogy a mely lelkészeknél jelenleg meg van az 500 frt, még lehet várni, de a hol csak 300 frt van a dolog halasztást nem tűr. Fedezetre van Püspök ur ő Nagyméltósága kegyes adományából 4310 frt, a vallásalapból kiszakittatik 3000 frt, az egyházmegyei ugynevezett fustus auxiliarisból 1000 frt, összesen 8000 frt; ezen az alapon a rendezés még jövő január 1-én életbe léphet. A másik rész mint elintézetlen tétessék az igazgató tanácshoz, a mely erre nézve a jövő status gyűlés elé tgyen jelentést. A levonandó beneficiumokból még várható 4000 frt; a mi azonban nagyon kényes dolog; egyszerre azonnal nem is tehető, hanem csak a mikor a javadalom megürült.

— Gál János ellene van a levonásnak; fentartja indítványát és pártolja Ugront a deputációit illetőleg.

— Berzenczey J. hangsúlyozza, hogy néhol az egyháznak representálni kell, de a levonás után nem representálhat; ellenzi a fizetés csökkentését mások felemelésére; azt hiszi, hogy még nem vagyunk ott, hogy mások fizetésének a levonásával kellene a szűkölködőket felsegíteni. Pártolja Ugron indítványát a földhitelintézetre vonatkozólag.

— Dr. Győrffy Gy. a kisebb eszközökről szól a congrua feljavítását illetőleg. Nem tudja, hogy a státusnak mi vagyona van, pedig ezt szükség lenne tudni; utasítandó az igazgató tanács, hogy állítsa össze a kimutatást az összes vagyonról, és akkor meglehet tudni, hogy van-e, a miből segitsünk magunkon. Pártolja Ugron indítványát a földhitelintézetre vonat-

kozólag, de annak megmondolása az igazgatótanácshoz utasítandó. A püspöki kinevezést illetőleg Ugron nézetéhez csatlakozik. Arra, hogy nagyobb beneficiumokból levonások ne történjenek, megjegyzi, hogy ma minden téren a fizetések nélkülözve vannak.

— Zsigmond Dezső Ugron földhitelintézetét, mint üzletszerű vállalatot nem pártfoghatja, mert könnyen megtörténhetik, hogy a föld értékének megbecsülésénél nem elég óvatosan járnak el; gyakorlati példákkal mutatja ki, hogy nines elég garanciánk ezen az uton vagyunk kellő biztosítására; nem kívánja ugyan, hogy az ügy egyszerűen elejtessék, mert az ideáliter jó lehet, de kivitele sok bajjal jár.

— Ugron G. azt vitatja, hogy itt a biztosíték inkább megvan, mint az állam papírjainál.

— Dr. Molnár A. szerint Ugron indítványa most akademi-kus jellegű és azért elfogadható. A nagyobb lelkesízi javadalmak levonásába nem lehet bele menni, mert ez jogfosztás, ez pedig aktualis jellegű.

— A 15-ös bizottság javaslata Ugronéval kiegészítve elfogadjatik.

— A gyűlés 2 óraker befejeztetett. Folytattatik 6 óraker.

— Tárgyalás alá vétetik az igazgató-tanács jelentéséből a fogarasi, hátszegi és rodnai gör. kath. püspöki helynökök illetménye, a mint következik.

Epen a szőnyegen forgó nagy kérdéssel a lelkesízi congrua ügyének rendezésével összefüggőleg figyelmeinket arra fordítottuk, hogy a vallásalap azon terhektől is, melyek hordozására tulajdonképen nem köteles, megszabaduljon s ezáltal is saját céljainak megfelelőleg a saját lelkesízeink fizetésének és templomaink fenntartására szükséges költségeknek hordozására annál képesebbé tétessék.

Ilyen teher fekszik több mint másfél évszáz óta az erdélyi róm. kath. vallásalapon az ugynevezett gör. kath. három püspöki helynök (vicarius) 378 frt illetményében, melynek ezen alapról levétele iránt tett, annyiszor, de sikertelenül — megújított lépést a jelen kedvezőbbnek ítélt viszonyok közt s a fenforgó indokok alapul vételével ismételtelen megtenni szükségesnek és időszertűnek tartottuk s ő es. és apostoli királyi Felségéhez e czéleből egy kimerítően részletezett és indokolt kérvényt intéztünk.

A kérvényben az ügy történelmi fejlődése kellően meg lévén világítva, mellőzzük a hosszadalmas bevezetést, hanem magát a kérvényt teljes szövegében ide iktatjuk, a mint következik:

„Császári és Apostoli királyi Felség, Legkegyelmesebb Urunk!

A fogarasi gör. kath. érseki, továbbá a hátszegi és rodnai (naszodi) gör. kath. püspöki helynökök részére az erdélyi római kath. vallásalapról utalványozott egyenkint évi 126 frt összesen 378 frt illetménynek ez alapról való további kiszolgáltatása megszűntetése érdekében alattirt erdélyi róm. kath. vallásalap nevében hódoló tisztelettel és alattvalói bizalommal bátorodik császári és apostoli királyi Felségednek, Legfőbb Kegyrunknak színe elé legalázatosabb kérelmével járulni.

A XVII-ik évszáz végén az Erdélyben lakó románok, kik az előtt a róm. kath. egyháztól elszakadt görög keleti vallást követték, akkori püspökükkel együtt a róm. kath. egyházzal egyesültek, minek folytán Erdélyben egy gör. kath.

püspökség állítottott fel „Fogarasi püspökség“ czim alatt, melynek javadalmazására a balázsfalvi uradalom adományoztatván a püspök is Balázsfalvára tette át lakását.

A csak akkor megalapított erdélyi gör. kath. egyház azonban az ő hiten megmaradt gör. keleti egyház missionáriussai visszatérítési kísérleteinek állandóan kitéve volt, kik nem csak több helységet papjaival együtt a disunióra visszatértek, hanem a nép között oly zavarokat idéztek elő, melyek a politikai közigazgatásnak is terhére kezdetek válni. A Balázsfalván székelő gör. kath. püspök terjedelmes püspöki megyéjében főleg akkor még tudományosan mivel papjai hiánya miatt nem volt képes a töle távol eső ország-széleken a disunitus kaluger missionariusok működése ellen az uiót sikeresen védeni, minek folytán az ország azon szélein, melyek Moldovával és Oláhországgal határosak, hol ugyanis a visszatérítés veszélye legnagyobb volt, t. i. Hátszegben, Fogarason és Rodnán, vicariatusokat kívánt felállítani, a melyekben mintegy püspöki hatósággal felruházott, tudományosan képzett egyének állíttassanak be, kik az alárendelt papokat és a népet gyakran meglátogatva, ellenőrizve és oktatra a hitélet élénkségét fentartsák, a missionariusok működését elensúlyozzák és azt megakadályozzák.

E czéleből legfelsőbb helyre beadott folyamodványra a hátszegi és fogarasi vicariatus az 1786. évi ⁹⁶¹⁴/₁₁₇₂ udvari szám alatt kelt és 8853 főkormányiszéki számmal jegyzett, a rodnai vicariatus pedig az 1787. évi ⁷³⁶⁰/₉₇₁ udvari szám alatt kelt, 7248 főkormányiszéki számmal jegyzett udvari rendelettel felállítatván, ezek javadalmazása egyenkint 300—300 frt-ban állapítottott meg és más alap hiányában az erdélyi róm. kath. vallásalap terhére rendszeresítettett.

Az erdélyi róm. kath. vallásalap, az ugynevezett „Fundus Iulianicus“ eredetét Császári és Apostoli királyi Felséged diéső emlékü ósének Mária Terézia kegyességének köszöni, kinek nagy nevéhez van az erdélyi részekben fűzve az oly sok ideig elnyomott katolikus vallás és nevelés istápolására és erősítésére létesített legtöbb intézmény.

Ezen alapnak magva azon 400,000 forint, melyet egy német eredetű kereskedő az osztrák Habsburg-ház jogara alatti jézsuitáknak hagyományozott, kik azt a Lissaboni bankban tették le, hogy ennek kamataiból az Indiába menő jézsuita missionariusok szükségletei fedeztessenek.

A Jézsuita-rend Portugáliában 1757-ben eltöröltetvén, ezen 400,000 forint lefoglaltatott s 1765-ben keresztajándékl adatott a portugalli udvar bécsi követe fiának a keresztatyától — a portugall királytól. Azonban a bécsi kormány e pénzt — mint eredetileg Ausztriát illetőt — visszakövetelte s vissza is nyerte.

A kegyelt emlékü királynő ez összeget a maga eredeti czéljára: a lelki pástorkodásra kívánta fordítani, s így sikerült báró Bajtay József erdélyi püspöknek azt a terjedelmes, s mintegy missiónak tekintett erdélyi püspöki megye javára megnyerni. E tőkéhez s időközben felszaporodott kamataihoz járult aztán az eltörölt erdélyi jézsuiták, paulinusok s trinitariusok vagyonának egy része, mely a maga egészében a róm. kath. vallásalap „fundus religionis“ nevet kapta.

A tisztán római katolikus vagyonból alkotott, s tehát esakis róm. kath. lelkesízi czélokra fordítható alapra csak a szükség kényszerítő hatása alatt lehetett tehát a fennebb említett három vicariatus javadalmazását hárítani, mi hogy akkor

élesebb visszahatást nem szült, talán abból magyarázható meg, hogy az unió örömeiben kerülni akartak mindent, mi disharmoniára okot szolgáltathatott volna.

A midőn azonban a Balázsfalván székelő gör. kath. püspök 1844-ben legfelsőbb helyre az iránt folyamodott, hogy devalvatio folytán 126—126 forintra leszállott 300—300 frt vicariusi javadalmozás ismét eredeti összegére felemeltessék, nemesak e kérelem nem találtatott teljesíthetőnek, hanem a kir. főkörmányszék 1847. évi 2750. sz. a. a király ő Felségéhez intézett feliratában azt hozta javaslatba, hogy a három gör. kath. vicarius fizetése utaltassék át más alapra, névszerint a Babb János gör. kath. püspöktől 1807-ben a gör. kath. papság javadalmozására létesített pénzalapra. Azzal okolván meg e javaslatot, hogy az erdélyi róm. kath. vallás-alap csak is az erdélyi püspökmegyei latin szertartású klerus javadalmozására volt adományozva, s abból a gör. kath. klerus szükségsei fedezésére 1786-ig semmi, azontul is csak az említett három vicarius fizetése adatott ki, s már a később felállított szilágy-somlyói vicariatus fizetése sem ez alából, hanem a kamarai alából fedeztetett, sőt az 1816. évi 1281 udvari szám alatt kelt rendelettel egyenesen megfíltatott, hogy a vallás-alapból a gör. kath. klerus szükségére valami költség tétessék.

A királyi főkörmányszék javaslatát illetőleg e tárgyalás az 1847. évi 2336 udvari szám alatt kiadott rendelettel megnyitottat és 1847—9068. főkörmányszéki, 4020 udvari- és ismét 12611—1847 valamint 1848. évi 1174, 2222, 7179. főkörmányszéki számok alatt folytattatott, de a szabadságharc alatt elakadván, az absolut uralom idejében az erd. róm. kath. vallás-alap ezen terhet tovább is hordozni kénytelen volt.

1876-ban, midőn a vallás-alap 1868. évi költségvetése összeállítatott, ragadta meg ismét a kir. főkörmányszék az alkalmat, hogy a vallás-alapról a szóban forgó javadalmozás terhet elhárítsa, 14.932. szám alatt kelt, s a vallás- és közoktatásügyi m. kir. kormányhoz intézett előterjesztésében kifejtette, hogy ama körülmények melyek miatt a kérdésben forgó három vicariatus felállítatott, megszűntek. A gör. kath. nép vallásában megerősödött, papjai megfelelő képzettséggel bírnak, s e mellett az időközben érsekségre emelt, most már gyulafehérvárnak nevezett fogarasi püspökség területe is a lugosi és szamosújvári gör. kath. püspökségek felállítására folytán szűkebb körre szorítottat s jelesen a hátszegi vicariatus a lugosi, a rodnai vicariatus pedig (a szilágy-somlyóival együtt) a szamosújvári gör. kath. püspökséghez esatoltatván, nevezett érsekség és két püspökség a püspöki külhelynökök nélkül is elég lelkesíri erővel rendelkeznek a most már nem is fenyegetett unió fenntartására. Mindezek folytán tehát ha az illetékes hatóságok e vicariatusok fenntartását mégis szükségesnek tartanák, legalább a javadalmozás terhe alól az erd. róm. kath. vallás-alap mentessék fel, s annak hordozása a Babb-féle alapra, vagy az amugy is megerősödött érsekség, illetőleg püspökségek törzsvagyonára átutaltassék. Ezen előterjesztésnek azonban fogantja nem lévén, az erd. róm. kath. ideiglenes bizottmány, majd az annak helyét elfoglaló igazgató-tanács minden alkalommal, midőn a vallás-alap költségvetése a vallás és közoktatásügyi m. kir. kormányhoz felterjesztetett, megkísérelte, hogy a szóban forgó tehertől az erdélyi róm. kath. vallás-alapot megszabadítsa.

Igy 1871. évi 837., 1872. évi 931., 1874. évi 960., 1875. évi 644., 1876. évi 92., 1877. évi 495., 1881. évi 397

stb. számok alatti felterjesztéseiben e kérelmet ismételten megújította, de az — részint azon okból, hogy az illető évre a költségvetés már elkészülvén, rajta változtatni nem lehet — nem teljesítettet, részint egyszerűen válasz nélkül hagyatott.

Végre mult 1838. évben 45.562. sz. a. kelt intézményében a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter nr azon alkalomból, hogy a fogarasi vicarius személyében változás állván be, a 126 forint illetménynek a vallás-alapból folyósítása szükségessé vált, az igazgató-tanácsot felhívta, hogy a 126 frt illetménynek a mondott alap terhére leendő további folyósítása iránt nyilatkozzék, s egyszerűen azon örvendetes kijelentést tette, hogy az erd. róm. kath. vallás-alap tisztán csak is róm. kath. egyházi czélokra lévén használható, abból a gör. kath. egyházi czélokra rendszerint mi sem vehető igénybe.

Örvendetes volt ezen illetékes kijelentés az erd. róm. kath. status igazgató-tanácsára nem csak azért, mert eljöttnek látszott az idő, midőn az oly sok oldalról igénybe vett vallás-alap ezen 378 forint évi állandó tehertől valahára megszabadul, hanem azért is, mert hosszas és meddő törekvések után végre az annyiszor megújított kérelem méltányos és igazságos voltának elismerését megérni sikerült.

A most említett miniszteri kijelentésre mult évben 2258. szám alatt újította meg az igazgató-tanács vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnál kérelmét, mire f. évi 10653. szám alatt azon válasz érkezett, hogy ezen kérelem azért nem teljesíthető, mert a nevezett vicariatusok illetményének továbbra is az erd. róm. kath. vallás-alapból fedezésére vonatkozó 1876. évi 18976 és 1877. évi 3535. számú miniszteri intézkedések legfelsőbb elhatározásokon alapulván, ezen illetményeknek megszüntetése, vagy esetleg más alapra leendő átutalása szintén csak legfelsőbb helyen rendelhető el, mely irányban pedig a kérelem császári és apostoli királyi Felségedhez az igazgató-tanács által nyújtandó be.

Ezen válasz adta az igazgató-tanácsnak a bátorságot Felséged számolyánál az erdélyi róm. kath. vallás-alap érdekében e kérelemmel hódolatteljesen megjelenni.

Császári és apostoli királyi Felség! Az erdélyi püspöki megye, mely évszázakkal ezelőtt a leggazdagabbak egyike vala, a protestans uralom pusztításait, nagyobb részt elvesztett, vagy megeseonkított javadalmain ma is élénken érezi. Magyarország többi püspöki megyéjéhez képest valóságos missionnak látszó ezen egyházmegye nagy területén jobbra szegény egyházközségek állanak fenn, melyek a mult idők buzgalmból épült templomokat és kápolnákat sem képesek fenntartani s lelkeszeiknek csak igen szerény, néhol valóban szegény, jövedelmet tudnak juttatni.

S az erdélyi egyházmegye hivei a vallás-alapból várják mindemez általuk nem fedezhető szükségletek pótlását, egyházi épületek fenntartását, ujak emelését és a lelkesíri congrua javítását. A vallás-alap helyzete pedig olyan, hogy igen sok szükséglet kielégítését kénytelen fedezet hiánya miatt jobb jövőre halasztani.

S csak a congrua-ügy rendezésénél kiderült, hogy azon czélból, hogy a 600 forint minimális javadalmozás minden lelkesnek biztosíttassék, 12,060 frt 16 kr. évi új jövedelmi forrásra lenne elegendő szüksége a teljesen igénybe vett alapnak.

Ily körülmények között csakugyan nem látszik méltányosnak, hogy a gör. kath. vicariusok részére évenként 378 frt fordíttassék azon alából, mely saját papjainak sem képes meg

oly szerény minimalis javadalmazást is biztosítani, s épen oly intézményért, mely már alapítása természeté szerint ideiglenes volt s már régen idejét és feladatát multa.

Alattvalói hódolattal és legmélyebb tisztelettel párosult bizalommal kéri tehát az igazgatótanács Császári és Apostoli királyi Felségedet, az erdélyi római katolikus vallásalap legfőbb kegyurát, hogy a fogarasi gör. kath. érseki, továbbá a hátszegi és rodnai (naszödi) gör. kath. püspöki külhelynököknek az erdélyi róm. kath. vallásalapról járó, egyenkint 126 firt, együtt 378 firt évi illetménye terhének megszüntetését, vagy esetleg más s nem róm. kath. alapra átutalását legkegyelmesebben elhatározni méltóztassék.

Válasz ugyan még ezen kérvényre nem érkezett, mindazonáltal kérünk kell a mélyen tisztelt státuszgyűlést, hogy méltóztassék ezen ügyet böles megfontolás tárgyává tenni s egyrészt ezen intézkedésünket tudomásul venni, másrészt pedig a maga részéről is minden lehető elkövetni, hogy ezen illetéktelen teher a vallásalapról végre levétessek.

— E.) A jelentésnek a fogarasi, hátszegi és rodnai gör. kath. püspöki helynökök illetménye felől, előterjesztett V-ik pontját s az igazgatótanács azon eljárását, melynélfogva az említett helynökök 378 firt illetményének a vallásalapról leendő bevételi iránt ő es. és ap. kir. Felségéhez intézett kérvénnyel folyamodott, jóváhagyó tudomásvételre ajánljuk. — Elfogadtatik.

Hogy mentünk Budapestre?

Még az 1885 évi országos kiállítás alkalmával terveztük volt Petres István komámmal, hogy Budapestre megyünk, de az akkori kepe rectificatio oly szerencsétlenül ütött ki, hogy pénz hiányában minden kedvünk elment a Budapestre utazástól.

Mert nem tudom máshol, de nálunk az a jó szokás van, hogy legalább minden harmadik évben összeül az atyafiság, sógorság, komaság, ha úgy hozza kedve, s rectificál úgy a mint neki jön, „nem bolond, hogy magát terhelje“. Mi tehát jobb jövő reményében akkor lemondunk a Bpestre menetelről, de erősen elhatároztuk, hogy egy jobb kepercificatio esetén minden esetre felrándulunk a fővárosba.

Az alkalom soká nem váratott magára, s a folyó évben megtörtént rectificatio oly nagyszerű eredménnyel ment véghez, mely várakozásunkat iszonyuan túlszárnyalta, lévén az eredmény kilencz kalangya buza, ugyanannyi zab és tizenöt véka szemes töröküzának leütése az eddigi jövedelemből, a mi azt hiszem elég nyomós ok volt arra, hogy Bpestre menjünk. A komámé is hasonlóan ütött ki, s így örömtől elkese-redetten meghoztuk a határozatot az indulás napjára, melyet aug. 19-ére tűztük ki. A megállapodás szerint 18—18 firt kellett szereznünk az utazásra, mert az elzónásodás után, 8 firt a menet és jövet vasuti jegyre, 10 firt pedig az ottani költsézésre lett szánuva, a mit szerencsésen ki is szereztünk a meghatározott napra. Senki sem hitte, hogy tervünket valósitani fogjuk, mert a határozat hire villámsebességgel járta be az egész országot. . . . Udvarhely megyéjének sz. keresztúri járásában fekvő Vécze és Szent-Demeter nevű helységeit. A

járás utbiztos ur, ki elhatározásunknak tanuja volt, helyeselte ugyan a tervet, de a szárdella evésközben, melyből nekem már csak egy parányi jutott — azt látszott kipislogni a szemüveg alól, hogy biz abból semmi sem lesz, minek nagyobb nyomatékot adott még a biztatás közben szája végén szendén elvonuló kétes mosoly is. Mindenki, a ki hivatottnak érezte magát, sietett tervünkről lebeszélni s tanácsot adni, hogy mire fordíthatnók azt a pénzt, mely az utazáshoz szükséges. Egyik juhokat ajánlott venni vele, másik sertést, míg a harmadik egy-éves jó fajta ünő tinót remélt vehetni a hírneves 18 firtal. Később jónak láttuk még a házból sem menni ki, nehogy a jó tanácsok dagályába kellessék fulladnunk, mielőtt Budapestet láthattuk volna. Így lovagoltunk egy hétig a rólunk szármaló hírek vesszőparipáján, míg a közönség rágódott a koncezon, melyet merész elhatározásunk nyújtott neki pletykaság étvágya esillapításául. A legnagyobb akadály hátra volt még, s komámmal bevallottuk egymásnak, hogy ennek legyőzése felért Nagy Sándor bármely győzelmével. A két kántorné volt az ellenfél, s győzelmet remélni is alig mertünk. Midőn megtudta az asszony, (mástól, mert feltehetik, hogy én nem mondtam meg) hogy komoly elhatározásról van szó, nevette a dolgot, de én láttam, hogy nevetése vést jösz. Mint a közmondás szerint a magyarnak evésközben jön meg az étvágya, ugy nekem is beszédközben jött meg bátorságom, s végre nyíltan kijelentém, hogy „igenis megyünk.“ Mint derült égből a villám, ugy esapott le fejem felett a kántorné feleségem haragja, midőn e szót ejtém ki, de soká nem tarthatott, mert részemről szócsend állt be, s már azt hitte győzött, midőn másodszor is ismételtam a végzetes szót: „menni fogunk.“ Most szép szóval kezdett lebeszélni, majd a nyomorúságokat hozta fel, s ezt oly ékes szólással, oly fájdalmas vonásokkal esetelte, hogy csakugyan elhittem, hogy a föld szegényei közt én a legszegényebb, a föld nyomorultjai közt én a legnyomorultabb vagyok. De csak hamar kiábrándultam, s harmadszor ismételtam a végzetes szót: „menni fogunk“, mire szólaná vált s szavát azóta ma hallom előszőr, midőn tárt karokkal futott elém, s örömtől sugárzó arczal kiáltotta: „Hála Istennek, megjöttél Pestről!“ — Az akadályokat tehát szerencsésen legyőzve, f. hó 19-én d. e. 1/2 10 óraker Segesváron vonatra ültünk, s már 7 óraker este Kloozsváron vaesorát akartam rendelni, mikor komám elkiáltja, hogy itt 50 krajczár, s így elhémította hatalmas étvágyamat, melyet oly pompásan reméltem kielégíthetni. Elővet-tük tehát a tarisznyát s megvaesoráltunk, s ezután a várost akartuk megtekinteni, ebben azonban a „zónatarifa“ megakadályozott. Innen menve, hol a föld felett, hol a föld alatt haladtunk át a bérezes Királyhágón Nagyvárad felé, hova éjjel érkezünk meg, s mintegy 20 percig nyugtatták a vaslovat, mely annál sebesebben röpitett a sikos földön ezülnék felé. Hajnal felé én egyik, komám a másik oldalon foglaltunk helyet az ablaknál, gyönyörködve az előttünk amnyira szokatlan sík alföld nagyszerűségén. E tájon a természet bőkezűen osztotta adományait a dus lapályokban, s a termékeny rónaság mégis ridegnek tetszett nekünk, csak ritkán látva egy-egy épületet a pusztán, míg falut vagy épen nem, vagy csak óriási távolságra egymástól.

Vége 20-án 1/2 7 óraker már Rákosnál megpillantottuk a fővárost, s Kőbányát elhagyva nemsokára a kerepesi temető mellett haladtunk el, melynek felette sürti, mintegy 1 1/2

lábnyi magasságu apró fakeresztjei meglepő látványt nyújtának, míg magasba nyúló mauzoleumai kedélyünket elkomorítandják, ha érezlünk sija nem figyelmeztet, hogy a pesti indóházhoz vonulunk be. A kik a pesti indóházat látták, azoknak nem kell hogy írjak róla, a kik pedig nem látták, azoknak hasztalan fáradság lenne, mert az oly nagyszerű, hogy nehéz arról fogalmat nyújtani. Helyzete, nagysága és szépségével uralkodik Pest legtöbb épülete felett. Óriási néptömeg hullámszik ott, s habár a rendőrök folyton lármáznak s ügyelnek a rendre, nehezen sikerül a tömeget áthatolni s különösen jegyet váltani. Ha az ember nem tolatodik, jegyet nehezen kap, s ha nem vigyáz a figyelmeztetésre, hogy hova indul a vonat, bizonyosan ott fog napolni az indóházban. Soká bámultam a nagyszerű indóházat, míg végre egy kegyetlen oldallökésből azt magyaráztam, hogy innen kilépni tanácsos. A juniusi fegyver gyakorlat alkalmával győ-szárhegyi tanító László Dénes barátom, ki Pesten ért férfi kort, s ki nagyszerű elbeszélő tehetséggel bír, unalmában sokat beszélt Pest-ről. Elmondta a nevezetességeit, s hozzátette, hogy az emberek hat lábon járnak, a kutyák kosárba bujnak, ha nincs pénzed, nem lojják, a fürdést meg igen élvezetesnek nevezte stb., mely körülményének nagy hasznát vettem ottlétem alatt. A kerepesi uton végig nézve, annyira el voltunk ragadtatva, hogy szóhoz alig juthaték, s ha mondtam is valamit, az csak idézés volt Czuczortól, hogy: „Jaj de szép az a Pest, Istenem be szép“, meg Petőfitől, hogy: „Hiába! Pest csak Pest, tagadhatalan“ stb. s csodálnám, ha vagy egy bolond hírharang be ne sugta volna valamelyik szerkesztőnek s ki ne írtak volna az újságba. Ha a napokban két bámuló tanítóról olvastok, azok bizonyára mi vagyunk.

Kolozsváron vacsoráltunk volt, s annál inkább csiklandozta étvágyunkat a finom étkek esábitó illata, s így szállást fogadva naponta 60 krajczárért siettünk megreggelizni, mely után az ős Budavárába siettünk az annyira ohajtott Szt. István ünnepélyre. Miután a lánchidat, s a hullámszóke Dunát az áthatagon számtalan gőzhajókkal megbámultuk, a merdek uton iszonyu néptömeg közt fel is jutánk a várba, de a templomba már nem juthatánk a néptömegettől, s így az utcán vártuk a körmenetet, hol a szt. jobbot vivő főrangúak élén Simor hgprimást is láhattuk fényes menetben.

Délután a szt. jobb a kápolnába volt kitéve, s azt szerencsénk volt meg is csókolhatni. Négy órákor pedig megnyitk a kir. terme ajtai, s így a kir. szobákat is megbámulhattuk. Innen a városligetbe mentünk a híres Andrássy uton, mely oly elragadóan szép, minőhez hasonlót a legmerészebb képzelet sem képes alkotni. Járdaja aszfalt, széles utcája tölgy kocszákból rakva, a házak pedig annyi ékességgel építvék, hogy az idegen szemlélő a bámulat hatása alatt nem képes tovább menni, s innen magyarázható, hogy mi is egy lóvonatu vasuti kocsira ültünk, mely 10 kr-ért a városligetbe vitt bennünket. Ily kocsik, s köztük egy villanyvonat folyton jönnek-mennek Pest utcáin, s csak pénz kell, hogy az ember egy lépést se tegyen gyalog. A városliget a pestiek tülülő es mulató helye, a sátras kereskedők tanyája, s a zsebmetszők egyik legalkalmasabb fészke. Itt van az állatkert, állandó ezirkusz, nyári színház, mulattató lövölde, panorama; itt vannak kötél-tánczosok, szerencsen viadalok stb. komédiák, hova annyiféle verki, dob, réztányér, bőgő és ordító hangszerekkel csalogatják az embert, hogy képes megsiketülni be-

le. Másnap a muzeumnak egyes osztályait tekintettük meg díjtalanul a Szt. István napi ünnepély alkalmából, mert más-
kor minden osztály megtekintése 50 kr. díjjal történhetik, mig Szt. István nap után 8 napig díjtalanul lehet megnézni. Itt van a muzeum épületben a főrendház, melyet szintén megnéztünk. Délután a Margitszigetre hajókáztunk, majd a kisdudnevelési kiállítást tekintettük meg, s az országos tanszer muzeumot, este pedig a népszínházba mentünk, mely oly pazarul van élkive és világítva, hogy nézésében a szem kifárad. Pestnek látása annyira elbájolt, hogy hazajövetelre még nem is gondoltunk, de tárcánk annyira kezdett laposodni, hogy ijedség környékezett meg, s tanácsosnak láttuk haza indulni. Haza jövet Arad felé jöttünk, hol sokkal jobb benyomást tett ránk a szőlő, meg gyümölcsfákban bővelkedő sík rónaság. Egy kedélyes uti társunk is akadt, ki Pestet a nagy házaktól nem láthatta, s ki jelen volt Pesten, midőn a nem-rég elhalt milliomos paraszt az ő zsiros öltözetében egy kávéházban kávért kért, de előbb a frakkos urakat szolgálták ki, mi okból ez megharagudott, elrohant egy ruháizletbe, s finom frakkos öltözetet vásárolt, s magára véve visszament a kávéházba, s újból kávért kért, de már egy félvedert, mit azonnal adtak is látva frakkos öltözetét. Ő pedig ekkor a jelen voltak bámulatára le ölti frakkját, s bele mártva a kávéba fennen kiáltotta: „ezt idd meg frakk, mert neked és nem nekem adták.“

Telhat szerencsésen értünk haza Pestről, melynek utcáin 10—10 frt. költő pénzzel oly büszkén lépdeltünk, hogy a kik láttak legalább is valami — ktanítóknak képzeltek bennünket. Végül még azt jegyzem meg, hogy a ki csak teheti okvetlenül menjen fel Pestre a míg a Zona tarifa tart, mert az anyagi esekély áldozatot bőven kárpótolja az ottani látványok látása.

László Elek, ktanító.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

A pápa ő Szentségéhez a status nevében küldött távirat szövege: Emin Dno. Cardinali Status Secretario Romae. Legati ecclesiastici et saeculares populi cath. dioecesis Transsilvaniensis a me in urbem Claudiopolitanam convocati, ut S. Spiritu rite in auxilium vocato me praesentibus de rebus ad administrationem ecclesiae et scholarum spectantibus deliberent, priusquam hinc operi salutari accinguntur uti justum et dignum est, ad summi Pontificis sedem, unde velut ex aeterno fonte incorrupta divinae sapientiae praecepta manare convertunt, humilima cum devotione et immota in firmitate fidei meo ore orantes Sanctitatem Suam, ut apostolicae benedictionis beneficio beate dignari velit. **Franciscus Lönhart**, Eppus Transsylv. — Ő Szentségének erre adott válasza: Illustrissimo ac Reverendissimo D. Francisco Lönhart Episcopo Transsylvaniæ. Kolosvár. Summus Pontifex amplitudini tuae et legatis ecclesiasticis et saecularibus populi catholici istius dioecesis Claudiopoli cengregatis de peraccepto amoris et devotionis testimonio gratias agens, petitam apostolicam benedictionem peramanter impertitur. M. Card. Rampolla.

— **Kegyelmes Püspök** Urunk Ő Nagyméltosága f. hó 26-án délkor utazott át a status gyűlés után Kolozsvárról Piskibe.

— **Az erdélyi Püspök Kolozsvárrt.** Ő Nagyméltóságát az erdélyi részek fővárosában a statusgyűlésre érkezte alkalmából f. hó 21-én nagy és díszes közönség fogadta mind a pályaháznál megérkeztek, mind a plebaniában, a hova szállni méltóztatott. 22-én korra reggel misét olvasott, később pedig sok látogatást fogadott és maga is viszonzott. Este 8 órakor a róm. kath. főgymnasium tanuló ifjúsága fényes fáklyás-zenét rendezett Ő Nmltsága tiszteletére. A zenekar indulója mellett sok fáklya, különböző lámpionok és nagy mennyiségű díszes nemzeti lobogókkal a lyceum udvaráról vonult ki a menet, a melyhez a kellemetlen idő dacára is nagy közönség esafalakozott. A plebania elé érve és ott kört képezve az énekkar a főpásztori himnust énekelte, majd egy növendék lelkesen és szabatosan tolmácsolta a tanuló ifjúság hódolatát az ablaknál megjelent legfőbb igazgató — főpásztor iránt; mire ő Nmltsága a következőkben válaszolt: Kedves ifjak! Magatokat tiszteltetek meg akkor, midőn a püspöki méltóság iránti hódolatotok és szeretetek jeléül e fáklyás menetet rendeztetek. Köszönöm szívből a katolikus nemes ifjúságnak ezen ragaszkodását és szeretetét. Haladjatok kedves ifjak jó tanáraitok vezetése mellett ezután is azon az úton, a melyen titeket vezetnek a haza és egyház szeretetében. Most, midőn tanuló éveitekben vagytok, tanuljátok meg az egyház iránti szeretetet és a haza iránti ragaszkodást; tanuljátok meg mindazt, a mi benneteket jó hazafiakká tesz s akkor örömmel fogom irántotok való szeretetemnek jelét adni. Fogadjátok köszönetemet és kérem az Istent, hogy az ő szent segedelemmel segítsen, hogy jó katolikusokká lehessetek; és erre szívem mélyéből adom reátok főpásztori áldásomat. A felhangzott lelkes éljenzések után az énekkar a nemzeti himnust énekelte, és ezután a menet szép rendben elvont.

Másnap — 24-én 1/9 órakor megszólalt a főtéren levő főemplomnak a nagy harangja az újablakozással oly díszessé tett igazán impozáns toronyban hirdette az erdélyi katholicismus ezen egy esztendőben egyszeri ünnepét a történelem és tudományok e nagy városában. A nagyterjedelmű egyház a zsutofalásig megtelt közönséggel, a mikor az adstáló papság Ő Nagyméltósága elé vonult őt invitáló pontificálni. — A Veni Sancte elnéklése után a mise alatt a kolozsvári Dalkör a katonazenekar közreműködésével egy zenés misét adott elé. Az istentisztelet elvégzése után a statusgyűlés tagjai felvonultak a lyceum dísztermébe, a hová nemsokára — lapunk más helyén leírt módon megérkezett Püspök ur Ő Nagyméltósága is teljes püspöki ornatusban, sűrű és lelkes éljenzések között foglalva el az elnöki széket, a homnan a statusgyűlést megnyitotta.

— **Statusgyűlési ebéd.** Püspök Ur Ő Ngymltsága a statusgyűlés első napján — 24-én az „Ujvilág” vendéglő nagy termében díszebédet rendezett a statusgyűlés tagjai részére. Az ebédre mintegy 140 voltak meghíva. A meghívottak 2 óra után tömegesen gyülekeztek s mikor Ő Nagyméltósága is megérkezett, a társaság éljenzéssel fogadta. — Az asztalfőn a házi gazda Ő Nagyméltósága ült; mellette két oldalt Gr. Nemes János és Pótsa József főispán foglaltak helyet s rülöttük sorakoztak az egyházi és világi notabilitások. A

harmadik fogás után kezdetét vette a pohárköszöntés. Az első Ő Nmltsága mondotta nagy figyelem között XIII. Leora a böles pápára, kinek bölesesége akkor is a béke és szeretet műveit ápolja, a mikor az egész világ fegyvereket kovácsol. A felköszöntőt állva halgatta végig a társaság s háromszorosan éljenzett. Ezután nyomban ugyanezak Ő Nmltsága Ő Felségét — a királyt köszöntötte fel, a kinek szívét nagy csapások érték ugyan, mert hiszen azt veszítette el, a ki a haza vesztesége is, de fenkölt vallásosága úgy megerősítette, hogy egy perezig sem tört meg kötelességeit példaadólag teljesíteni. Viharos éljenzés követte a nagyhatású pohárköszöntőt. Gál János nyug. kuriai bíró Püspök ur Ő Nmltságát, a böles és tisztelt egyházfőt köszöntötte, a ki iránti tiszteletének az egész társaság felállva adott sűrű és lelkes éljenzések között kifejezést. Felköszöntőket mondtak még Pótsa József Br. Jósika Lajos világi elnökre, Bíró Béla Gr. Csáky Albin közoktatásügyi miniszterre, Simai Gergely Ugron Gáborra, Dr. Éltes Károly Gál Jánosra, Berenczey István Dr. Barts Ferencz nagyprepostra, Török Antal a legújabb egyházmegyei dignitásokra — Ninger Ignác, Jung Cseke Lajos, Markovics Jakab és Dr. Tódor József apátok és kanonokokra, Dr. Tódor József Pótsa Józsefre, Pótsa József Bíró Bélára, Markovics Jakab sok humorral a tanárookra, Dr. Éltes Károly Züllich Istvánra, Pótsa József Dr. Finály Henrikre, Gál János Wesely Károly prepostra. A díszebéd emelkedett hangulatban d. n. 5 órákorig tartott. — Másnap 25-én a statusgyűlés tagjai rendeztek ugyanott díszebédet Püspök Ur Ő Nagyméltóságának a tiszteletére, a mely ép oly gazdag volt fényben, szóban, szellemben és jó-kedvben mint a tegnapi. Püspök Ur Ő Nmltságára gazdag tartalommal és hatalmas szónoki erővel Dr. Groisz Gusztáv díkezőzött, ugyanő megszólaltatta Ugron Gábert is egy rendkívüli szellemes pohárköszöntővel, de a kitől aztán ő is nem kevesebb szellemet kapott vissza; az egész közönség mind a két hatalmas pártvezér díkezőjénél elragadtatással tapsolt. Általában a pohárköszöntők mind igen tartalmasak és magas röptűek voltak, s a kedélyeket egész ebéd alatt igen kellemes hangulatban tartották.

— **Meghívó.** Az alsófehérmegyei róm. kath. néptanítók egyesülete őszi gyűlését f. é. október hó 3-án d. e. 9 órakor Boiczán tartja meg, melyre a tisztelt tagok és a tanügy barátjai tisztelettel meghívottak. A vidéki tagok mai naptól külön értesítettek. Borbánd, 1889 szept. 22-én. Az elnök!

— **Az alsó-fehérmegyei** r. kath. tanítóegyesület tagjai kéretnek alulírottal közölni, kik jelenhetnek meg a Boiczán tartandó őszi gyűlésen, hogy eleve gondoskodva lehessen fuvar s ellátásról. Róm. kath. iskolaigazgatósága, Boiczán, Déva mellett.

— **Pályázat.** (54) Toplicza róm. kath. hitközségében egy leányiskola rendszeresítettén, annak betöltésére pályázat hirdettetik. A tanítónő évi fizetése 300 frt. Ebből 200 frt havi előleges, — 100 frt pedig negyed- és félévi részletekben. Lakása: egy szoba és konyha. Kézimunka tanítás megkívánatik. — Pályázók kellően felszerelt folyamodványaikát október 13-ig adják be. Német nyelvben jártasok mellékkéj védelemre számíthatnak. — Toplicza (Maros-Tordamegye) 1889 szeptember 16-án. Zonda Vincze, lelkész.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PÁL ISTVÁN.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PÁL ANTAL, STRAUBERT ÖDÖN, ZLAMAL AGOST.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lye. nyomdában Gyulafehérvárrt.